

17 ינואר 2017

לכבוד:

מר אביגדור יצחקי

יו"ר המועצה הארצית לתכנון ולבניה

רח' קפלן 2

ירושלים 95464

בדואר אלקטרוני וכן בפקס: 02-5670325

הנדון: קריאה דחופה למועצה הארצית לתכנון ובנייה לשקול מחדש את ההחלטה על תמהיל הפיתוח ים- יבשה של הגז מהמאגרים בתכנית המתאר תמ"א 37/ח אשר התקבלה בישיבה מס' 602 מיום 06.12.16

א.נ.

בהמשך למכתב הפורום הישראלי לשמירה על החופים למועצה הארצית לתכנון ובנייה באמצעות עו"ד עומר בכמן מיום 24.03.16 על נספחיו (סימוכין 397/1), ברצוננו לבקש להשיב את הדיון בתמהיל הפיתוח של תכנית תמ"א 37/ח – בפני חברי המועצה הארצית לתכנון ולבניה. זאת מהטעמים הבאים כדלקמן:

1. מבוא:

בעקבות פסיקת בג"ץ¹ תיקנה המועצה הארצית את סעיף 6.2 הדן בתמהיל תכנית המתאר הארצית תמ"א 37/ח- הקובע את בחירת מיקום מתקני הטיפול של הגז מהמאגרים והוסיפה בהוראות התכנית את המשפט: "תכנית הפיתוח תיתן עדיפות לטיפול מירבי בים"². אבל למרות ההתחייבות לעיל- קבעה המועצה הארצית- בעת הדיון בתמהיל פיתוח מאגר לויתן³ - שיוקמו מתקני טיפול ואחסון יבשתיים לקונדנסט- נפט קל, מזהם ונפיץ ביותר המופק במתקני הקבלה יחד עם הגז הטבעי- וזאת מבלי לדון בהשלכות הבריאותיות והסביבתיות של תשתיות הענק המתוכננות לקליטתו לאורכה ולרוחבה של המדינה ומבלי לבחון חלופות שימנעו את הנזקים הנרחבים הצפויים מתשתיות אלו לאזרחי המדינה ולסביבה- בניגוד למתחייב בסעיף 6.2.

1

¹ בג"ץ 7737/14, בג"ץ 8077/14 ובג"ץ 8079/14 – החלטה מיום 22.12.2015.

² ישיבה מס' 591 מיום 02.02.16

³ ישיבה מס' 594 מיום 05.04.16

בעקבות בג"ץ שהוגש כנגד החלטה זו⁴ המועצה הארצית הודיעה בהתראה קצרה על דיון "עדכון" ביום 06.12.16 בו נדון לראשונה תמהיל הטיפול בקונדנסט והחלטה שהתקבלה- לאחסן ולטפל בקונדנסט ביבשה.

לאור העובדה שהחלטה לעיל של המועצה הארצית נוגדת את החלטת בג"ץ לתת עדיפות ל"טיפול מירבי בים" הח"מ מטה קוראת למועצה הארצית לדון מחדש באישור הקמת תשתיות הקונדנסט ביבשה ולבחון חלופות בנפש חפצה כדי למנוע את הסכנה הנרחבת הצפויה לבריאות אזרחי המדינה, לביטחונם ולסביבתם כפי שיפורט להלן:

רקע:

תמ"א 37 ח', היא תכנית מתאר ארצית שמטרתה לבחור את מיקום מתקני קליטת הגז הטבעי והנפט (מסוג קונדנסט) מהמאגרים שהתגלו בים. כאשר הוגשה התכנית לאישור הממשלה- הוצגה כתכנית לאספקת גז טבעי בלבד, מבלי להזכיר כלל את כמויות הנפט האדירות שהתכנית תכניס אל מדינת ישראל.

מאז גילוי מאגר תמר ב- 2009, הגז הטבעי מוצג לציבור הרחב ולמקבלי ההחלטות כגז נקי וידידותי לסביבה אשר יש בכוחו להוריד את זיהום האוויר במדינה.

התכנית קבעה הקמת תשתיות ענק לקליטת הגז, אך לא רק גז יתקבל מהן, – אלא גם נפט מסוג קונדנסט⁵, שהוצג כ"תוצר לוואי" של הפקת הגז הטבעי. מהציבור וממקבלי ההחלטות נמנע מידע על הכמויות האמיתיות של הקונדנסט, על הרכבו והרכב מזהמים שונים בו⁶, בנוסף, לא נערכו עבורו סקרי סיכונים ותסקירי השפעה על הבריאות והסביבה, לרבות עבור חוות מיכלים במקומות בהם הוא יאוחסן. בנוסף, הצנרת בה הקונדנסט יעבור – והמתפרסת לאורך ולרוחב מדינת ישראל לא נבחנה לפליטות מזהמים ממנה, או לסיכונים הנפוצים. בהמשך הדרך, החומר עתיד להגיע אל בתי הזיקוק במפרץ חיפה, והוא כבר מגיע אל בית זיקוק באשדוד, מבלי שכלל נבחן והוצג לציבור איזה זיהום יפלוט האחסון והזיקוק שלו בדרום המדינה. אם לא די בכל אלו, לא הוצגו חלופות מספקות לעניינו, בכדי למנוע סיכון האוכלוסייה והסביבה, שכן מדובר בחומר נפיץ ומזהם במיוחד.

ביום 12.11.2013, הופקדה התכנית להתנגדויות הציבור. ב- 27.7.2014, אושרה בממשלת ישראל.

⁴ ראה תמליל פרוטוקול דיון מס' 602 מיום 06.12.16 עמ' 8

⁵ נפט בצבע בהיר, המוגדר כ"נפט קל", חומר מזהם ונפיץ ביותר הנוטה להתנדף

⁶ בקונדנסט הגולמי לפני שהוא מטופל במתקני הקבלה

רק בספטמבר 2016, לאחר שהתמ"א כבר אושרה, ואחרי בג"צים שהוגשו, משרד הבריאות פרסם חוות דעת ראשונה בנושא- "היבטים בריאותיים בנוגע לקונדנסט"⁷ **וגם לאחר פרסום זה- חוות הדעת לא הוצגה והמלצותיה לא נדונו במועצה הארצית טרם קבלת ההחלטה ביום 06.12.16. על תמהיל הפיתוח של הקונדנסט (מצ"ב הדוח כנספח 1).**

לאורך שיתופי הציבור של תמ"א 37/ח- הוצג הקונדנסט כ"תוצר לוואי" של הגז הטבעי אשר יש לדאוג לפנותו – זאת מבלי שהציבור הרחב יבין שמדובר בחומר שהנו נפט לכל דבר ועניין – אותו מייעד משרד התשתיות כבסיס לפיתוח התעשייה הפטרוכימית במדינה, לטובת חברות הגז ובתי הזיקוק ומבלי שיבחנו ההשפעות הבריאותיות והסביבתיות של תעשיית ענק זו המקודמת חלקים חלקים בשלל תכניות – תמ"א 37-2 (צנרת ההולכה של הקונדנסט ותזקיקיו), חפא"ג 1200/ב – "הרחבת בז"ן" – בה אושר ביולי 2016 לזקק קונדנסט, חפאג 1139/א – "קרקעות הצפון" – תכנית להקמת בית זיקוק חדש במפרץ חיפה אשר תיתן מענה לאחסון תזקיקי הקונדנסט כמו גם למפעלי זיקוק וייצור מוצרי המשך ממנו – הרחבה מסיבית של התעשייה הפטרוכימית באזור מוכה זיהום ותחלואה.

2. מהו ה"טיפול בקונדנסט ומדוע הזרמתו ליבשה מחייבת לקדם תעשיית ייצוא פטרוכימית מזהמת אדירה במדינת ישראל"?

כאשר מופק הגז הטבעי במתקני הקבלה- הוא מופרד מהגז הגולמי שעולה מבטן האדמה. כך, בצינור אחד יוצא ממתקני הקבלה- הגז הטבעי, ובעקבות תהליך ההפרדה- בצינור שני יוצא הקונדנסט, "תוצר הלוואי" המופק בכמויות אדירות אותן יש צורך לפנות באופן שוטף- כדי לא לפגוע בייצור הגז.

לאור הנ"ל- ההחלטה להקים מתקני טיפול לקונדנסט ביבשה, בתוך ריכוזי אוכלוסייה, משמעותה- לקלוט את כל הכמות שתופק במאגרים- הרבה מעבר לתצרוכת המדינה. מאותו הרגע שנבחרה החלופה הקרובה- "חלופה 7" - במרחק כ- 7 ק"מ מהחוף, נגזר מהחלטה זו לאחסן ולטפל בקונדנסט בתוך שטחי מדינת ישראל.

המשרד להגנת הסביבה וארגוני הסביבה קידמו תעשייה זו ביבשה, בהביעם חשש שאם יאוחסן בים הקרוב – אזי אירוע קיצון של זיהום קונדנסט יסכן את החופים, וכדי למנוע אסון כזה- יצרו מצב בלתי סביר ומסוכן עוד יותר, בו חומר רעיל ונפיץ זה יאוחסן ויטופל בתוך ריכוזי אוכלוסייה.

כאן ציטוט מתוך ההמלצה בתסקיר⁸ - לאחסן קונדנסט ביבשה: "הזיהום בקונדנסייט עלול לפגוע באורגניזמים שונים..."

מניתוח שפיכת Condensate קשה להעריך במדויק את מידת הפגיעה של אורגניזמים שונים התלויה במספר גורמים משתנים. הזיהום בקונדנסייט צפוי לפגוע באורגניזמים שונים (כפי שפורט לעיל) לאורך כל תוואי ההתקדמות שלו ובהגיעו לקו החוף. חשוב גם להדגיש כי בשלב זה לא ידוע ההרכב המדויק של ה-Condensate ולפיכך גם לא ידוע אילו אמצעים ינקטו לטיפול. בשל ההשפעות הצפויות בעקבות אירוע שפיכת קונדנסייט לים, להערכתנו המקצועית קיימת עדיפות לקבלת החלטה על טיפול בקונדנסייט ואחסונו ביבשה, בכל תמהיל ים-יבשה אשר יוחלט עליו.

ההמלצה לעיל בתסקיר, שהתקבלה בשנת 2013, מסנדלת כל דיון בתמהיל ים-יבשה שמתנהל היום לגבי הקונדנסט: התסקיר קבע עובדה לפני שנבחנו ההשלכות הבריאותיות והסיכונים הסביבתיים והבטיחותיים של הכנסת חומר מסוכן זה לתוך ריכוזי אוכלוסייה.

כך נוצר כשל מנהלי ותכנוני בו נגזר להקים תשתיות ענק לאחסון, הובלה וזיקוק של כמויות אדירות של קונדנסט בשטחי מדינת ישראל הקטנה והצפופה, תושבי המדינה הופכים לשבויים וחסרי אונים אל מול תעשיית ייצוא פטרוכימית עצומה, וכל התנגדות או טענה מצד הציבור הנפגע, אשר בריאותו וחיי נמצאים בסכנה עקב התכניות הרלוונטיות שקולטות את הקונדנסט ביבשה, זוכה לכתף קרה מצד שורת מקבלי החלטות, אשר לטענתם כעת "אין ברירה", "חייבים לאשר את התכנית בכל מחיר ו"לפנות" את קונדנסט לתוך הישובים, אחרת תפגע אספקת הגז בישראל

אל מול מקבלי ההחלטות, עמדה גם חלופה מרוחקת יותר להקמת מתקני הקבלה- כ- 120 ק"מ מהחוף, כפי שהציעה בזמנו חברת נובל אנרגי⁹ - חלופה שבחירתה הייתה מונעת את הפגיעה הקשה הצפויה לאזרחי המדינה ולסביבה. באופן תמוה, חלופה זו מעולם לא נבחנה ע"י המדינה בתואנה ש"התכנית מוגבלת לטיפול והולכת הגז הטבעי בתחום שחוק התכנון והבנייה חל עליו וכי אין בתכנית התייחסות לטיפול בגז הטבעי בתחום המים הכלכליים של ישראל"¹⁰ - ציטוט מההחלטה של חוקר ההתנגדויות לתכנית.

כלומר: המדינה הודתה שלא בחנה את הפתרון המרוחק המיטבי, מאחר וחוק התכנון והבנייה חל רק בתוך שטח המים הטריטוריאליים, תואנה שניתן להפריך שכן כאשר נוח לה למדינה, נמצאים פתרונות יצירתיים איך לחוקק חוקים ו/או לחתום על הסכמים עם חברות הגז, אך דווקא כאן בסוגיה כה מהותית, נמנעו מקבלי ההחלטות מלהגן על שלום התושבים, ובחרו בחלופה המרעה ביותר עבור הציבור.

⁸ אתוס אדריכלים פרקים ג-ה סביבה ימית יוני 2013 עמ 6
⁹ בפני חוקר ההתנגדויות ע"ד גדעון ויתקון- בשימוע ההשגות לתמ"א 37/03 ביום 03.03.14 ובפני שופטי בג"ץ בענין - בג"ץ 737/14, בג"ץ 8077/14 ובג"ץ 8079/14 - כנגד אישור תמ"א 37/03.

¹⁰ תמ"א 37/03 דו"ח חוקר- מיום 27.05.14, עמ' 20 "המלצת החוקר" סעיף 4

תמוה במיוחד, שלמרות שכבר נודע למועצה הארצית לתכנון ולבנייה באמצעות הח"מ כי מדובר בחומר מזהם במיוחד,¹¹ לא נבחנה כלל עמידה של פליטות הקונדנסט בתקני חוק אוויר נקי באתרים השונים שנבחרו לאחסונו ולטיפול בו. **תשובת גורמי התכנון היא שרירותית, נטולת כל איזון בין אינטרסים מסחריים ולבין אינטרסים של הציבור, כדלקמן: - בלי פתרון של קונדנסט, אין אספקה של גז טבעי – כך לדברי מנכ"ל משרד התשתיות מר שאול מרידור¹².**

3. ההחלטה על תמהיל הפיתוח של תמ"א 37/ח מיום 06.12.16:

ביום 6.12.2016 התקיימה במועצה הארצית לתכנון ולבנייה ישיבה מספר 602, ישיבת "עדכון". במהלך הישיבה, אומר יו"ר המועצה הארצית (ראו חלק מהציטוט בעמוד 17 לפרוטוקול הדיון):
"כל עוד אני יו"ר המועצה הארצית, לא יהיה קונדנסט בים. לא יעזור כלום!...כי זה דבר שאם יש לו איזשהו נזק, בשונה מהמקום שאנחנו שמים אותו- אחרי שבדקנו עם כל ארגוני הסביבה והגנת הסביבה"

משמעות ההצהרה לעיל היא קבלת החלטה תכנונית על התמהיל לתכנית תמ"א 37/ח מבלי שקילת שיקולים רלוונטיים, בחינת הסיכונים לבני האדם ולסביבה והחלטה על איזונים ביניהם. כלומר, שתמהיל הפיתוח לגבי הקונדנסט הוכרע לגבי כל התשתיות שיוקמו לפי תמ"א 37/ח- תכנית המיועדת לפיתוח של לווייתן ושל מאגרים נוספים כמו כריש ותנין ועוד- וזאת בכל כמות שתהיה, בכל מחיר ובלי לבחון חלופות.

4. תמהיל הפיתוח אושר בלי להתייחס להשלכותיו על הבריאות:

ביום 25.9.2016, באיחור של שנתיים וחודשיים מיום אישור התמ"א בממשלה, התפרסמה חוות דעת של משרד הבריאות: **"היבטים בריאותיים בנוגע לקונדנסט"**¹³ ממנו עולה הצורך לעשות סקרי סיכונים ותסקירי השפעה על הסביבה לקונדנסט בכדי להגן על בריאות הציבור, חיי והסביבה.

¹¹ ראה דוח "הקונדנסט שבתוך הגז" - מרץ 2016 מאת אלה נווה וחנה קופרמן:

<https://drive.google.com/file/d/0B2gWtU3xLXOra2s3aGFqTXVRc1U/view?usp=sharing>

¹² תמליל פרוטוקול ישיבה מס' 602 מיום 06.12.16 עמ' 4

¹³ משרד הבריאות- 25.09.16 - <https://drive.google.com/file/d/0B2gWtU3xLXOreGFfbXRpZmZEVXc/view?usp=sharing> - תווד

אך אפילו לאחר פרסום מסמך זה, בהחלטה על תמהיל הפיתוח של תמ"א 37/ח שהתקבלה כחודשיים וחצי לאחר מכן, ביום 06.12.16, הייתה התעלמות מוחלטת מקיומו של המסמך, ונמשכה ההתעלמות מהסיכונים לאוכלוסייה, אי שקילת השיקולים הרלוונטיים לעניינה, ולא נבחנו חלופות שיש בכוחן להפחית את פגיעה המסיבית הצפויה לבני האדם, לקרקע, לחופים ולסביבה.

5. האמנם זיקוק נפט מסוג קונדנסט "מבחינה סביבתית הוא יותר נכון?" - כפי שנטען בדיון?

בדיון ביום 05.04.16, נטען על ידך כדלקמן כבוד יו"ר המועצה הארצית לתכנון ובנייה: "הוא יגיע, הוא יגיע לבזון חיפה ושם אנחנו יודעים שהזיקוק של קונדנסט מבחינה סביבתית הוא יותר נכון מאשר שימכרו אותו רגיל"¹⁴
דברים אלו נסתרים בנקל, ע"י מסמך משרד הבריאות, אשר אף הוא מגדיר את הקונדנסט כמסוכן מאוד לסביבה, ורעיל.

ציטוט¹⁵: "הפקת הקונדנסט (בדגש על תהליך זיקוק הקונדנסט) ואיחסונו, עשויים לחשוף את העובדים ו/או את הציבור למגוון רחב של סכנות בריאותיות". (הסכנות של הקונדנסט מפורטות בדו"ח משרד הבריאות המצ"ב).

5.1 אם כן ברור, כי הדברים שנטענו ע"י כבוד היו"ר ביום 5.4.2016, נטענו בעלמא, ומבלי בסיס, ואין שום תימוכין לכך שזיקוק קונדנסט במתחם בז"ן יועיל לסביבה יותר, ויזהם פחות מהליך זיקוק נפט "רגיל".

5.2 למיטב ידיעת הח"מ, עד לרגע זה – לא נמסר לציבור בישראל באופן פומבי הרכב המזהמים בקונדנסט הישראלי. על פי בכיר במשרד להגנת הסביבה, בשיחה שהתקיימה ביום 26.8.2015¹⁶ לאחר פגישה עם השר להגנת הסביבה, נכון לאותו היום " החומר לא נבדק" וגם "לא נעשו לו אנליזות".

¹⁴ תמליל פרוטוקול 594 מיום 05.04.16 עמ' 151

¹⁵ חוות דעת משרד הבריאות - "היבטים בריאותיים בנוגע לקונדנסט" - 25.09.16 עמ' 3

¹⁶ בשיחה שהתקיימה לאחר ביקור השר להגנת הסביבה דאז, אבי גבאי, במחוז חיפה, ביקור במהלכו הודה השר להגנת הסביבה בתגובה לדוח שקיבל מהח"מ, על כך שהוא מודה על ש"הפנו את תשומת ליבנו" לסכנות הקונדנסט – הישג שכל ארגון סביבתי יכול להתגאות בו...

על כן תישאל השאלה, באם המשרד להגנת הסביבה עצמו לא בדק את החומר, נכון לאוגוסט 2015, הכיצד הסיק כבוד היו"ר על השלכות הזיקוק שלו, מבלי מחקרים ו/ או סימוכין לעניין זה? על סמך איזה מקור קבע היו"ר שמוטב זיקוק הקונדנסט על פני זיקוק נפט "רגיל"?

5.3 גם לאחר שהוציא המשרד להגנת הסביבה דו"ח¹⁷ לעניין הקונדנסט בספטמבר 2016, למיטב הבנתנו, עדיין אין בידי המדינה אנליזה של החומר הגולמי שיופק ממאגר "לויתן", אלא רק אנליזות של קונדנסט שהתקבל לאחר הטיפול באסדת ההפקה תמר.

5.4 ככל שמאז ספטמבר 2016 נעשתה אנליזה מקיפה לגבי תכונות הקונדנסט הגולמי והשלכות זיקוקו ו/או אחסונו בידי המשרד להגנת הסביבה או באמצעות גורם אחר, נשמח להתעדכן על כך ולהעמיק לעיין בממצאים.

5.5 לפי דו"ח המשרד להגנת הסביבה בנושא הקונדנסט מספטמבר 2016 - היתרון העיקרי בשימוש בקונדנסט כחומר גלם (חומר גלם לייצור דלקים תקניים), טמון בכך שזיקוקו דורש פחות אנרגיה ביחס לנפט גולמי¹⁸ (הוא אינו מכיל ביטומן ומזוט), דבר שהופך אותו כדאי יותר מבחינה כלכלית עבור היזמים. עם זאת, הסכנה לבריאות הציבור - אינה נעלמת כתוצאה מזיקוק הקונדנסט, והינה נרחבת ביותר - כמפורט במסמך משרד הבריאות.

6. לא נבחנו חלופות לאחסון קונדנסט בלב הים

בהתייחס לציטטת יו"ר המועצה הארצית לתכנון ולבנייה, בדיון מיום 06.12.16: **"כל עוד אני יו"ר המועצה הארצית, לא יהיה קונדנסט בים. לא יעזור כלום! אחרי שבדקנו עם כל ארגוני הסביבה והגנת הסביבה" (ראו לעיל בסעיף 5):**

א. עמדת המשרד להגנת הסביבה, אליו חברו ארגוני הסביבה, קידמה את "חלופה 7" בתמ"א 37/ח - מדובר על אסדות פלטפורמה, המקובעות לקרקעית, כ- 7 ק"מ בלבד מהחוף, בתוך שטח המים הטריטוריאליים.

¹⁷ דוח המשרד להגנת הסביבה על הקונדנסט: ספטמבר 2016
<http://www.sviva.gov.il/subjectsenv/energy/naturalgas/documents/condensate-2016-report.pdf>
¹⁸ זאת כיוון שהוא מכיל אחוז גדול יותר של פחמימנים בעלי שרשראות קלות ופחות תוצרי לוואי
טל-פקס 04-6360139 כנרית 39 ת.ד. 5572 קיסריה forum@coast.org.il

ב. בניגוד לכך, יזמית התכנית, חברת נובל אנרג'י, הציעה בשנת 2014, לפני שאושר מתווה הגז, חלופה טכנולוגית¹⁹ של אסדה צפה לטיפול מלא בים, על פי הבאר, אשר יש בכוחה למזער את הנזקים לבני האדם, לחופים ולסביבה: עקב היותו של הקונדנסט נדיף מאוד בשונה מנפט רגיל, אזי בתרחיש שפיכה לים- ככל שמתקני ההפקה היו מוצבים רחוק יותר- יש לו מספיק זמן להתנדף ולכן הנזק לים ולחופים - מזעריים כשמשווים לסכנות הנרחבות הנשקפות מההקונדנסט לאזרחי המדינה, לקרקע ולמי התהום.

ג. מצ"ב²⁰ חוות דעת המקצועית היחידה אשר הוצגה למועצה הארצית ע"י גורם ציבורי כלשהו, ואשר הוגשה במסגרת ההשגות לתמ"א n/37 ע"י הפורום הישראלי לשמירה על החופים המוכיחה שאחסון קונדנסט בלב הים- עשרות ק"מ מהחוף- הנה החלופה המיטבית לבני האדם, לחופים ולסביבה.

ד. מצ"ב²¹ חוות דעת מקצועית- שהוגשה ע"י הפורום הישראלי לשמירה על החופים כנגד תכנית הצנרת לקונדנסט- בה מוכח שהקונדנסט מסוכן לקרקע ולמי התהום ביבשה הרבה יותר מאשר לים, בחלופה המרוחקת על פי הבאר.

7. במהלך הדיון על תמהיל פיתוח מאגר לויתן ב- 05.04.16 לא ניתן מענה לראיות שהוצגו לגבי כמויות הקונדנסט המתוכננות להיכנס לטיפול במדינה:

א. לקראת הדיון שהתקיים במועצה הארצית בתמהיל לויתן ב- 05.04.16 – שלח הפורום הישראלי לשמירה על החופים למועצה הארצית מכתב באמצעות עו"ד עומר בכמן על נספחיו – בו מוצגים הסיכונים של הקונדנסט לאוכלוסייה ולסביבה- ומסמכים המוכיחים את סדרי הגודל של הכמויות בהן מדובר.

1. בהמשך למכתב שבסימוכין²² ולדיון שהתקיים ביום 05.04.16 בנושא **תמהיל פיתוח מאגר "לויתן"**, בו השתתפה הח"מ, במסגרת ישיבת המועצה הארצית מס' 593, יחד עם גב' אלה נווה, אנו שבים ופונים אליך בנושא שבנדון, נוכח הסתירה בין הנתונים הרשמיים שהוצגו על ידינו להסברים והתגובות לדברים, הן אלו שנאמרו

¹⁹ בפני חוקר ההתנגדויות עו"ד גדעון ויתקון- בשימוע ההשגות לתמ"א n/37 ביום 03.03.14 ובפני שופטי בג"ץ בענין - בג"ץ 7737/14, בג"ץ 8077/14 ובג"ץ 8079/14 - כנגד אישור תמ"א n/37.
²⁰ חוות דעת מקצועית- השגות לתמ"א n/37 בענין תרחיש זיהום קונדנסט בים הרחוק- הפורום הישראלי לשמירה על החופים- 05.02.2014 : <https://drive.google.com/file/d/0B2gWtU3xLXOremcyODdBN1JCSG8/view?usp=sharing>
²¹ חוות דעת מקצועית לתמ"א n/37- 2 בענין פוטנציאל הזיהום והנפיצות של הקונדנסט ביבשה- 21.01.14
<https://drive.google.com/file/d/0B2gWtU3xLXOrVWdNZ0w4RklveWs/view?usp=sharing>
²² סימוכין: 397/1 מיום 24.03.16

2. בדיון ואלו שהועברו אלינו בכתב בנוגע לכמות הקונדנסט שתופק ממאגר "לויתן" והן בנוגע לשאלת אחסון הקונדנסט ביבשה ובמיוחד במפרץ חיפה.
3. מאחר והמועצה הארצית לתכנון ובנייה היא הרגולטור האמון על בחינת **התשתיות** הקולטות את הקונדנסט ועל תמהיל פיזור התשתיות - יחד עם משרד התשתיות הלאומית האנרגיה והמים, על המועצה לבחון את שאלת כמויות הקונדנסט - שהיא שאלה קריטית.
4. ראשית, נתייחס לסוגיית **כמות הקונדנסט** שתופק ממאגרי הגז השונים והסתירות והפערים בין מקורות המידע השונים. לפי מקורות עצמאיים שהצגנו, מהמאגרים תופק כמות קונדנסט של מיליארדי חביות סה"כ - לכל הפחות מאות מיליוני חביות בשנה. עם זאת - התשובות שהתקבלו בנושא הכמויות במעמד הדיון בתגובה היו נמוכות משמעותית: **"כמות הקונדנסט שישנה היא 40 מיליון חביות בכלל המאגר למשך 30 שנה"**. – כמות שהיא מחצית ממספר חביות הנפט שמזקיקים בשנה אחת במדינת ישראל!
5. כאשר פער הכמויות עומד לפי הערכותינו על פי 1150 ממה שמוצג בפני המועצה הארצית לתכנון ולבניה - **פערים אלו מחייבים בירור לשם קבלת החלטות תקינה**.

סתירה באשר לכמויות הקונדנסט הצפויות להיות מופקות ממאגרי הגז

6. בבסיס תסקיר תמ"א 37/ח הערכת כמות קונדנסט של כ- 5.6 מיליון חביות בשנה. במעמד הדיון נאמר כי ממאגר "לויתן" יופקו 40 מיליון חביות קונדנסט, בסך הכל (ראו: תמלול ישיבת המועצה הארצית מס' 593, עמ' 138, דברי מר יוסי ויצבורגר).
7. במכתבנו שבסימוכין ודו"ח "הקונדנסט שבתוך הגז" שצורף כנספח למכתבנו (להלן: "הדו"ח") מובא מידע על כך שממאגרי הגז יופקו כמויות קונדנסט גדולות, בסדר גודל של עשרות מיליארדי חביות לכלל המאגרים המפותחים, כמות שמחייבת התייחסות מיוחדת בשימת לב להשלכות על בריאות הציבור – הן בסיכוני בריאות והן בסיכוני בטיחות לאוכלוסיות הסמוכות:
8. א. בהודעת קבוצת דלק באתרי משקיעים כדוגמת PR Newswire דווח כי ממאגר "תמר" נמכרו 246,000,000 חביות נפט מסוג קונדנסט בשנת 2013 ו-348,000,000 חביות בשנת 2014:

**ENERGY & INFRASTRUCTURE
OIL AND GAS EXPLORATION SECTOR HIGHLIGHTS**

Tamar Project, 11 TCF natural gas discoveries (Tamar and Tamar SW). Tamar and Yam Tethys together produced 7.5 BCM of natural gas in 2014, compared with 6.4 BCM in 2013. In addition, Tamar sold 348 million barrels of condensate in 2014, compared with 246 in 2013. An updated resource assessment of the Tamar Project was published in February 2015. The Tamar partners are working on a project to install compressors which will increase Tamar's maximum capacity to 12 BCM/Y from 10 BCM/Y. This is expected to be completed by June 2015.

מידע זה תואם מקורות ספרותיים אחרים, דו"חות מומחים, דו"חות הפקת קונדנסט באתרים אחרים בסביבת הים התיכון, דו"חות דיווח למשקיעים, כך שמכל זווית נבחנת, לא מדובר בטעות אלא במידע מבוסס הנתמך גם במקורות ספרותיים שונים. הח"מ העריכו כי בנתוני הפקה בכמות ממוצעת של 45.5 מיליון חביות קונדנסט ל-1BCM גז, ניתן להסיק כי מכלל מאגרי הגז יופקו מיליארדי חביות קונדנסט (ראו בהרחבה בדו"ח).²³

**2.5 מיליארד חביות קונדנסט - ע"פ דו"ח קבוצת דלק לשנת 2014
דו"ח קבוצת דלק לשנת 2015 :**

להלן בטבלה מס' 1, ניתן לראות שכבר ב- 2012, פורסמו בדו"ח של חברת NSAI, כמויות הנפט מסוג קונדנסט שנמצאו במאגר, אבל בעוד שכמויות הגז הטבעי המנובאות פורסמו לציבור בריש גלי, אזי כמויות הנפט הגדולות מסוג קונדנסט המצויות במאגר וצפויות באותה רמת הסתברות - לא פורסמו. טבלה זו פורסמה רק בשנת 2015, בתוך דו"ח "קבוצת דלק" לשנת 2014 [3]. – זאת למרות שהנתונים היו ידועים כבר בשנת 2012.

טבלה מס' 1: משאבים מנובאים בחזקות לויתן [מקור 3, עמ' א-77].

א. נתוני כמויות

על-פי דוח שקיבלו השותפויות מ-NSAI, ואשר הוכן בהתאם לכללי המערכת לפרטיות משאבי פטרולים (SPE-PRMS), נכון ליום 31.12.2012, המשאבים המנובאים המצויים בשטחי חזקות לויתן, הינם כמפורט להלן:

מטרה	הסתברות	סה"כ בנכס הנפט (Gross)		סה"כ השיעור המשוך למחזיקי חזקות ההיתוך של החברה (לפני תשלום וקבלת החלטות)	
		נפט (MMBO)	גז (BCM)	נפט (MMBO)	גז (BCM)
קריטיקון תיכון	האומדן הנמוך (Low Estimate)	400.1	45.2	11.4	100.6
	האומדן הסובב ביותר (Best Estimate)	1,965.2	277.5	69.8	494.2
	האומדן הגבוה (High Estimate)	8,432.4	1,297.8	326.3	2,120.4
קריטיקון החתון	האומדן הנמוך (Low Estimate)	443.4	49.6	12.5	111.5
	האומדן הסובב ביותר (Best Estimate)	1,984.8	282.2	71.0	499.1
	האומדן הגבוה (High Estimate)	7,563.2	1,204.4	302.9	1,901.9

²³ דוח "הקונדנסט שבתוך הגז" - מרץ 2016 מאת אלה נווה וחנה קופרמן:
<https://drive.google.com/file/d/0B2gWtU3xLXOra2s3aGFqTXVRc1U/view?usp=sharing>
טל-פקס 04-6360139 כנרית 39 ת.ד. 5572 קיסריה forum@coast.org.il

- הטבלה לעיל מעידה כי כבר בשנת 2012 היה בידי קבוצת "דלק" - דו"ח של חברת NSAI - אשר הועבר למשרד התשתיות המעריך את כמות הנפט (מסוג קונדנסט) במאגר "לויתן" בהערכה מירבית של כ-2,500,000,000 חביות קונדנסט. יודגש שוב, כי התסקיר הסביבתי של תמ"א 37ח' - מתייחס לכמות שנתית של 5.6 מיליון חביות בלבד (ראו: דו"ח קבוצת דלק לשנת 2015, עמ' א-77).
- ב. דו"ח קבוצת דלק לשנת 2015, הכולל הערכה כי מאגר "לויתן" כולל 559,700,000 חביות נפט (ראו: ד"ח קבוצת דלק לשנת 2015, עמ' א-21). מאחר וקונדנסט מוגדר בחוק הנפט, תשי"ב-1952 כ"נפט" ומאחר וכאמור במאגרי הגז בשטרי החזקה - הוכרזו כמאגרי גז - שבהם כתוב במפורש שתהיה הפקת קונדנסט, הרי שגם מליוני חביות אלו הינן ככל הנראה חביות קונדנסט שיופקו ממאגר "לויתן".
9. כמויות עצומות אלו צפויות בהכרח להגיע לזיקוק במפרץ חיפה בבית הזיקוק ובשטחים סמוכים לו - וזאת עלה גם מדברי כבוד היו"ר בעצמו במסגרת ישיבת המועצה הארצית לתכנון ולבניה – ביום 5.4.2016 ולפיכך שופכות אור על הצורך להרחיב את פעילות הזיקוק.
10. אם אכן כמות הקונדנסט שתופק מהמאגרים גדולה מההערכות עליהן מתבססת המועצה הארצית פי עשרות מונים, הרי שעבודת המועצה באישור תמ"א 37ח' מבוססת על מסד נתונים שגוי ועל הוועדה לקבל החלטותיה מחדש, **תוך בחינת השלכות קליטת קונדנסט בכמויות כה גדולות ביבשה**, לרבות תסקיר סביבתי מצרפי וסקר סיכונים, ולבחון מחדש את החלופה של טיפל מלא בים, בפי הבאר, **ללא קליטת קונדנסט ביבשה** וללא הזרמתו בקווים יבשתיים ארוכים, כאמור במכתבנו מיום 24.03.16.
11. במהלך דיון המועצה הארצית נטען על ידי מר יוסי ויצבורגר וגב' דורית הוכנר כי כמות הקונדנסט במאגר "לויתן" היא כ-40 מיליון חביות בלבד. בתגובה לטענותינו, נטען כי קבוצת דלק פרסמה דיווח שגוי, לפי ברבעון הראשון של שנת 2015 נמכרו 93 מיליון חביות קונדנסט ממאגר "תמר", כאשר למעשה מדובר היה ב-93 אלף חביות בלבד.
12. תשובה זו, לגבי דיווח שגוי של דלק ברבעון הראשון של שנת 2015, אף נמסרה לגבי חנה קופרמן מהפורום הישראלי לשמירה על החופים והגב' אלה נווה מארגון "אמהות ואבות מצילים את חיפה והקריות" על ידי מר זאב ברל ממשרד הכלכלה, שאף ציין בפנייתו מיום 12.04.16 כי "בדו"ח חברת דלק על מכירת קונדנסט ברבעון הראשון של 2015 נכתב בטעות היקף של 93 מיליון חביות קונדנסט ממאגר תמר ובתחשיב ל-30 שנה 11 מיליארד חביות כפי שהיה כתוב

בחוברת [דו"ח "הקונדנסט שבתוך הגז" שהוצג למועצה הנכבדה; ח.ק.]. דו"ח שיצא לאחר מכן תיקן את הטעות ל-93 אלף חביות קונדנסט... חברת דלק ציינה: "טעות הסופר נפלה בהודעה לא רשמית (שהינה תמצית ותרגום של תוצאות הרבעון הראשון)... הטעות תוקנה על ידי קבוצת דלק ובנוסח המופיע באתר קבוצת דלק מופיע הנתון הנכון".

13. תשובה זו, אינה מתמודדת כלל עם המקורות - העצמאיים זה מזה - שהוצגו על ידינו, אינה תואמת את הסטטיסטיקות מהאזור וכן גם את המדע המשלים - והיא מעוררת סימני שאלה רבים:

א. על פניו התשובה אינה מתמודדת עם טענותינו בנושא הנתונים לגבי כמויות הקונדנסט שהופק ממאגר "תמר". הודעת קבוצת דלק עליה מבוססות, בין השאר, טענותינו אינה רק הודעה רבעונית ואינה מתייחסת לשנת 2015. מדובר בהודעה של קבוצת דלק על מכירת 246 מיליון חביות קונדנסט ממאגר "תמר" בשנת 2013 ו-348 מיליון חביות בשנת 2014.

ב. זאת ועוד, ככל שהיה בתשובה זו כדי להתמודד עם המסקנות הנגזרות מהודעות קבוצת דלק על מכירת מאות מיליוני חביות קונדנסט בשנה ממאגר "תמר", הרי שהדו"ח הציג מקורות עצמאיים למסקנתנו כי מהמאגרים יופקו מיליארדי חביות קונדנסט, לרבות הערכת חברת NSAI משנת 2012 ודו"ח קבוצת דלק לשנת 2015, אשר כאמור מתייחס ל-559.7 מיליון חביות קונדנסט במאגר לויתן (כמות שונה לחלוטין מאותן 40 מיליון חביות עליהן דובר במעמד הדיון).

14. נוכח כל האמור נראה כי התייחסות משרדי הממשלה לדו"ח אינה מניחה את הדעת ועל המועצה הארצית כרגולטור המאשר את קידום תעשיית הגז והקונדנסט בישראל מוטלת אחריות לבחון את הנתונים שהצגנו ולהשיב לנו בכתב, בצורה העומדת בחובת ההנמקה..

15. לפני סיום פרק זה נציין כי התמונה שעלתה בדיון, לפיה כמות הקונדנסט שתופק ממאגר "לויתן" היא כ-40 מיליון חביות בלבד וכי לא יהיה אחסון קונדנסט ביבשה למעט אחסון לצרכי חירום במתקן "חגית" - אינה מסתדרת עם עיקרי תמ"א 37/ח ועם מידע נוסף שבידינו ועם דברי מנכ"ל משרד האנרגיה, מר שאול מרידור, בדיון הפנימי שהתקיים ביום 05.04.16.

לסיכום

בפגישה של נציגי מטה כרמל-מנשה במשרדי נובל ביום 02.11.14 בהשתתפות הח"מ, הציג מנכ"ל נובל אנרג'י את החלופה המרוחקת כ- 120 ק"מ מהחוף וכה אמר:

"התכנית שהוגשה, שאנחנו מפרידים שם את הקונדנסט וזה מאוחסן שם על הספינה ומשם יבואו מכליות שיקחו את זה לבתי הזיקוק, **אפשר לשווק את זה בכל העולם, זה לא בהכרח אמור להגיע ליבשה**"

וכאשר נשאל מדוע הופרשו שטחים גדולים ביבשה, לעומת 4 דונם בלבד שביקשה נובל?

ענה- ביני זומר: "כי המדינה לא עשתה תמ"א לתכנית שהוגשה. המדינה חושבת על הפרויקט הבא, על השותפות הבאה שתכין. הם לא עשו משהו מיועד לנובל, ולליוותן. המדינה רצתה שטח שאם יהיה כריש או תנין נגיד, שיהיה בידיים של חברה אחרת, הם רוצים לראות או לדעת שאם הוגשה תכנית פיתוח שמטפל ביבשה, שהשטחים כבר יהיו שם לאפשר את הפרויקט הזה."

התשובה לעיל מסבירה באופן המדויק ביותר- מדוע, למרות שקיימת חלופה טכנולוגית מיטבית לאזרחי המדינה, לחופים ולסביבה- באה המדינה במתווה הגז- ותמרצה את נובל להקים את התשתיות ביבשה ובחופים- וכך לעזור לקדם תשתיות אליהן יוכלו להתחבר חברות קטנות ובינוניות אשר לא משתלם להן כלכלית להקים מתקני ייצוא יקרים בלב הים.

תמהיל הפיתוח כך נראה, נקבע כשהשיקול העיקרי הוא- לתת לחברות הגז הקטנות תמריצים להיכנס להשקעות בקידוחים, באופן שיובטח להן שיוכלו להרוויח גם מהפקת מעט גז- כשאת הכסף הגדול יוכלו לעשות ע"י היצוא הפטרוכימי של תזקיקי הקונדנסט – אשר יש לו ביקוש גדול בעולם- וזאת תוך הקרבת הבריאות והחיים של מאות אלפי תושבים אשר נגזר עליהם להתגרר ליד התשתיות המסוכנות- מדיניות המשתקפת בדברי הסיכום שלהלן מיום הדיון בתמהיל פיתוח מאגר לווייתן:²⁴

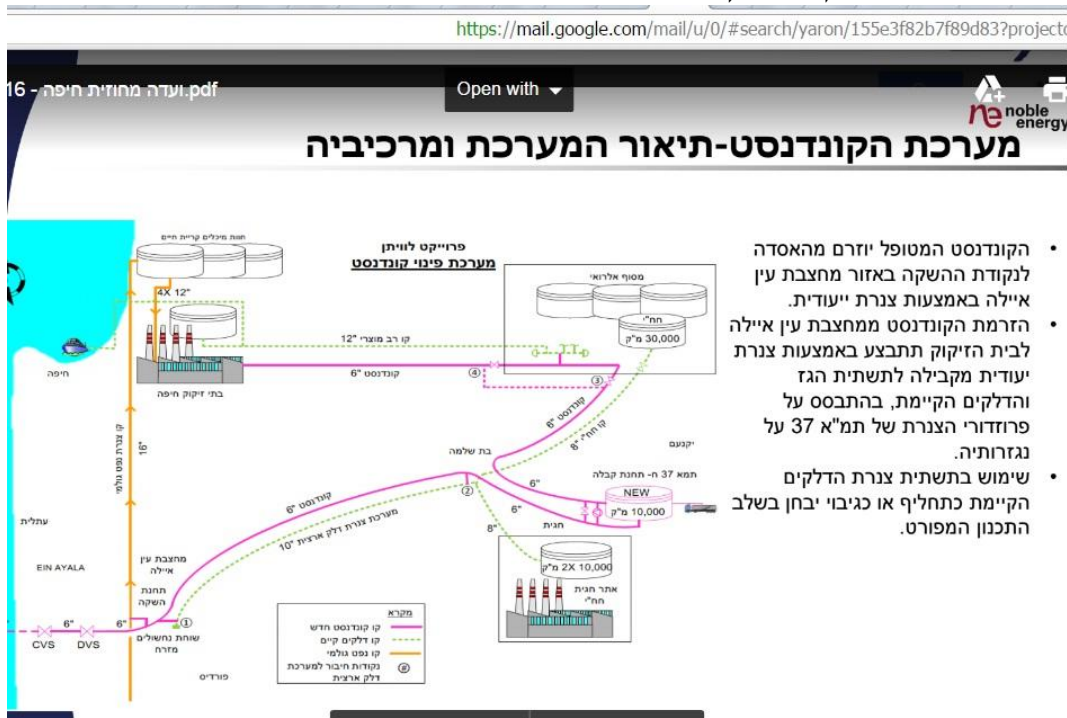
"כמובן שהתכנית תצטרך להתאים את עצמה לכמויות המשתנות כי במקום הזה, בעזרת היתגלו עוד שדות גז במדינת ישראל, ואנחנו נפתח אותם ונביא אותם למצב שבו לא רק לצורך מקומית, **גם לייצוא**. והדבר הזה טוב למדינה הזאת, הוא יסייע לכל התושבים במדינה הזאת."

מר אביגדור יצחקי - יושב ראש הוועדה :

את האחסון. אני מדבר על האחסון. אני מדבר על האחסון. נתנו לכם לדבר על זה. עכשיו לעניין הכמויות – כמובן שהתכנית תצטרך להתאים את עצמה לכמויות המשתנות כי במקום הזה בעזרת היתגלו עוד שדות גז במדינת ישראל ואנחנו נפתח אותם ואנחנו נביא אותם למצב שבו לא רק לצורך מקומית, גם לייצוא והדבר הזה הוא טוב למדינה הזאת, הוא יסייע לכל התושבים במדינה הזאת. ולא צריך בשום דבר שקורה בעניין הזה. ולכן אנחנו מודים לאורחים. אנחנו נתכנס לדיון פנימי ולאחר מכן נצביע. עוד 5 דקות דיון פנימי. תודה.

תרשים של מערכת ה"פינוי" של הקונדנסט במפרץ חיפה.

בעוד אין שקיפות לגבי בחירת המיקום בו יקומו חוות האחסון של מכלי הקונדנסט- התרשים שלהלן חושף את הכוונות :

- הקונדנסט המטופל יזרם מהאסדה לנקודת ההשקה באזור מחצבת עין איילה באמצעות צנרת ייעודית.
- הזרמת הקונדנסט ממחצבת עין איילה לבית הזיקוק תבצע באמצעות צנרת ייעודית מקבילה לתשתית הגז והדלקים הקיימת, בהתבסס על פרודורי הצנרת של תמ"א 37 על נגזרותיה.
- שימוש בתשתית צנרת הדלקים הקיימת כתחליף או כגיבוי יבחן בשלב התכנון המפורט.

בתרשים שהוצג על ידי חברת נובל אנרג'י בפני ועדה מחוזית חיפה,²⁵ ניתן לראות כיצד קונדנסט נכנס אל חוות מיכלים צמודות לאוכלוסייה, הן בקרית טבעון, הן בקרית חיים- יישובים מוכי זיהום ותחלואה, תוך הגדלת הסיכונים לתושבים שם.

ברור גם, כי בעתיד, אם אי פעם יפוננו חוות אלו, ייכנס קונדנסט גם אל שטחי תכנית "קרקעות הצפון", (צמוד לבתי הזיקוק לנפט- בז"ן). גם שטח זה מצוי רק מרחק קטן מיישובים סמוכים ומרכזי תעסוקה עצומים.

²⁵ דיון מס' 2016011 בועדה מחוזית חיפה מיום 11.07.16

תרשים זה ממחיש יותר מכל, את התוצאה החמורה של עצימת העיניים של המועצה הארצית לתכנון ולבניה לנוכח הסיכונים והזיהום הצפוי לציבור, ואם חלילה, לא תיערך חשיבה מחדש.

ואם יכמרו רחמיה של המועצה הארצית על תושבי מפרץ חיפה- האם הפתרון הוא "עיקרון השוויון"?- להפוך גם את אזור יקנעם- זכרון, עמק חפר- חדרה ויישובים נוספים במדינה- ל"מפרץ חיפה"?. האם זהו עתידנו?

אנחנו קוראים למועצה הארצית לקיים בדחיפות דיון חוזר בתמהיל הפיתוח של תמ"א 37/ח, לבחון בשקיפות את הכמויות הקונדנסט וההשפעות הבריאותיות והסביבתיות של פיתוח התעשייה הפטרוכימית של כמויות אלו בתוך מוקדי האוכלוסייה- כדי למנוע בכייה לדורות.

בברכה

בשם הפורום הישראלי לשמירה על החופים(ע"ר)

חנה קופרמן- יו"ר

העתקים:

ראש הממשלה, מר בנימין נתניהו.

מבקר המדינה – מר יוסף חיים שפירא

יו"ר ועדת ביקורת המדינה – ח"כ קארין אלהרר

שר האוצר, הכלכלה והתעשייה מר משה כחלון.

שר התשתיות הלאומיות, האנרגיה והמים, מר יובל שטייניץ.

השר להגנת הסביבה, מר זאב אלקין

שר הבריאות, מר יעקב ליצמן.

חברי הממשלה.

חברי הכנסת.

חברי המועצה הארצית לתכנון ולבניה.

מר שאול מרידור, מנכ"ל משרד האנרגיה והתשתיות הלאומיות.

מר זאב ברל, מינהל סביבה ופיתוח בר קיימא, משרד הכלכלה